Ч. 249 (12.905). Львів, четвер 5. листопада 1931. Pocztowa opłatę zapłacono ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Сумерк одної економічної доктрини.

I.

Знову рядовий громадянин розвязав надзвичайно складну проблему, — в тому вигадку економічну, яка є основою всіх дальших політичних потягнень. Важкий спір за те, чи Анґлія має руководитись у своїй економічній політиці основами господарського лібералізму чи політикою охоронних мит, треває близько два і пів століття. Цей спір стає предметом ривалізації між двома, єдиними довгий час, анґлійськими політичними угрупованнями — віґами й торіями — потім політичними партіями лібералів і консерватистів. Чергування обох партій при кермі влади надавало напрямок одному чи другому господарському поглядові, невирішуючи ніколи спору, за який дбали найвизначніші економісти, що ніяк не могли найти третьої посередньої розвязки проблеми. Не поміг теж соціялізм, який виріс як спроба цієї третьої розвязки, а який разом зі своїми провідниками переживає отсе прикрий кінець мягкорукого правління лейбуристів, як спроби життя серед твердої дійсности. Тому мусіла прийти боротьба двох давних економічних доктрин, добре зрозумілих для анґлійського громадянина.

II.

Початок господарського лібералізму датується ще від Юма і фізіократів, хоч реальні основи дав йому Адам Сміт. Звідси через Рікарда й Керна, аж до недавно померлого Брентана йде довга низка визначних теоретиків лібералізму, індивідуалізму, їх учнів і прихильників, яких практичним викладником були ліберальні анґлійські політики, що нераз вправною рукою кермували великою імперією. Останній велитень цих економістів-практиків, один з тих, які поставили Анґлію в ряди побідників великої війни, Льойд Джорж, віддав перед кількома днями партійну булаву в руки наслідника. Це один з останніх фактів сумерку великої ідеї, яка зроджена серед інших умовин, проводжена в життя серед світлих днів панування Анґлії над світом, відійшла на відпочинок волею рядовиків, виборців, пересічних громадян. Бо хоч траґедія ліберальної партії почалась не сьогодні, то кінець її економічних ідеалів прийшов щойно з цими виборами, яких головним кличем було: проти господарського лібералізму. При цих виборах не побито так соціялістів, як лібералів, бо знищено основу їх існування, відібрано реальну основу їх праці через рішуче видвигнення клича за політикою митної охорони.

III.

Отже дійсний вислід останніх анґлійських виборів зводиться не так до розбиття соціялістичного уряду, як до побіди головної основи нової економічної політики імперії: введення митної охорони. Інша справа, що спроба соціялістів правити демократичною монархією пропала. Соціялізм не видержав місця між ліберальним ковалом й консервативним молотом. На ньому скористали консерватисти, яких шлях політичної праці починається ще від торіїв. Він підбудований економічними доктринами меркантилістів через ряд нових дослідників старається ставити на перше місце державні заходи для вдержання торговлі і промислу. Це відворотність лессеферизму, це клич за охороною власної торговлі і промислу. Можливо, що цей клич не все відповідав психіці анґлійця, пана світу, анґлійця-багатиря, анґлійця-горожанина першої імперії. Але і до нього добилося переконання консерватистів, хоч воно мусіло йти важким шляхом, що закінчився захитанням небувало певної валюти. Коли скіра болить, людина скорше думає. А з цією важною зміною в Анґлії, стає вона в один ряд з усіма іншими державами світу, заставляючи себе митними барикадами, проти яких висувають в теорії стільки арґументів.

IV.

Коли відроджений консерватизм введе в господарському житті політику охоронних мит, то в зовнішній політиці йде він на співпрацю з Францією і Японією, тимсамим на ослаблення приязни зі Зединеними Державами П. Ам. і на зрив зі совітами. У внутрішній політиці — це буде нове сильне обеднання доміній, при чому митна політика хоронитиме їх продукцію, а деякі з них виведе з невідрадного господарського положення (Канада). Таким чином останні вибори через захоплення виборців одною економічною проблемою принесли теж глибокі зміни в зовнішній і внутрішній анґлійській політиці. Один із зайвих доказів на те, як важну ролю відграє в житті народів і держав, у їх внутрішній і зовнішній політиці — економіка.

Вислід останніх анґлійських виборів — це сумерк лібералізму і повна побіда економічних поглядів консерватистів. Чи через сумерк лібералізму розцвите Анґлія під охоронними митами, чи скористає на цьому економічне життя і добробут пересічного громадянина — покажуть близькі часи. Що виборці думали про свої особисті справи і добробут, про те свідчить таке масове відвернення від пануючої досі в Анґлії економічної доктрини, якої практичне життя запечатали на довго своїми голосами.

(Хр.)

Китайсько-московська співпраця?!

Більшовицькі емісарі й військові частини у Манджурії. — Протиакція японців. — Фінансова суприматія Японії.

(Оригінальна кореспонденція з Харбіна.)

Харбін, 23. жовтня 1931.

Як ми вже раньше повідомляли, події біля м. Ціцікар в Манджурії розгортаються далі, при чому туманні звістки про приїзд туди двох „радянців“ в почоті китайського ґен. Ма найшли вже повне потвердження.

Останні інформації про ту цікаву більшовицьку акцію кажуть таке:

Разом з ґен. Ма, з Сахаляну по ріці Амурі на пароплаві та двох великих вантажних човнах, прибули ці московські емісарі (і не лише емісарі) до Сунґарі, а потім по ріці Сунґарі до м. Ноні. Відтіль великі вантажні човни пішли до ріці Ноні до м. Ціцікар, а ґен. Ма з невеликою скількістю вояків прибув до Харбіна.

З Харбіна негайно в той-же день ґен. Ма від'їхав до Ціцікару потягом східно-китайської залізниці. В тих двох човнах, що прибули по Ноні до Ціцікару, були одна саперна рота, відділ кулеметчиків, кілька зенітних гармат і броневі автомобілі — все з частин червоної радянської армії на Амурі.

Негайно всі ті частини розмістились у Ціцікарі, а кілька відділів направилось до ст. Анґачі, де починається Ціцікар-таонанфуська залізниця.

Факт появи радянців у Манджурії був для більшої частини китайських політичних кол абсолютно невідомим і тільки сьогодні вони про це довідались. Одночасно на ст. Манджурія радянський консуль Смірнов уладив равт, на який покликав місцевих китайських ґенералів та ріжних начальників, при чому з ґен. Сун, командуючим цим районом, мав довгу довірочну розмову, яка залишилася тайною для широких кол громадянства.

Велика скількість китайських військ, що стояла під Ціцікаром під командою ґен. Чан-хайпіня відійшла кілька днів тому на південь, оставляючи тільки невеликі заслони, а решта подалась через хінґанські гори до Хайлару, куди й прибула 20. жовтня. Поява тих частин викликала протест радянського консуля в Харбіні, заявлений місцевим китайським дипльоматичним урядовцям.

Тепер ґен. Чан-хай-пінь, занявши Хайлар, має повну контролю над західною частиною сх.-кит. залізниці. Як сподіваються місцеві китайські кола, в найближчих днях настане й у Харбіні нова влада.

Вчора „невідомий“ (радянський) аероплян літав над м. Таонань і скинув кілька бомб, які заподіяли велику руїну в місті. Одночасно він робив розвідки в деяких інших місцевостях. Поява тих аеропляінів, як і радянських частин у складі армії ґен. Ма, викликала негайну реакцію японського командування. Воно послало свої літаки на розвідки аж до самого Ціцікару, які скидали бомби на частини ґен. Ма, після чого вони відстрілювалися. А дипльоматичне японське представництво заявило, що інтереси Японії в Таонаньфуньській залізниці настільки великі, що вона не допустить до їх нарушення; японці запротестували теж проти того, що частини ґен. Ма обстрілювали японського інжиніра, який вів роботи над відновленням розваленого ціцікарцями великого моста через р. Ноні.

Що торкається ситуації у м. Харбіні, то вона залишається покищо тою самою і буцім то нічого містові не загрожує. Правда, вчора місцевий головнокомандуючий отримав телеґраму від нанкінського уряду, в якій цей останній жадає простягнути негайно контролю над діяльністю російських еміґраційних кол, особливо був. отамана Семйонова. В Нанкіні отримали буцім то інформації, тотожні з інформаціями радянського уряду, що отаман Семйонов при допомозі японців вибирається в Монголію, де почне формування білих російських частин для наступу проти СРСР. Китайська поліція у Харбіні дістала наказ слідкувати за приїздом отамана Семйонова.

Вся ця інформація абсолютно не має ніякого ґрунту під собою. Отаман Семйонов уявляє собою нині абсолютно мертву в політичному відношенню людину, бо він не має ані сил, ані звязку з політичними колами Японії, крім деяких спекулянтів, котрі дають йому гроші в надії на майбутні комбінації. Взагалі треба завважити, що радянці вживають усіх заходів, щоби нанести еміґрації в Китаю сильний удар. Інша річ, що ці заходи зовсім безпотрібні, бо в політичному відношенню російська еміґрація в Китаю розложена розбита на кільканадесять ріжних груп, гризеться між собою, а до подій відноситься байдуже, скоріш зі симпатіями до радянців, тому, що всяке скріплення позиції Японії на Далекому Сході відбивається неґативно на ролі Росії, байдуже чи вона „радянська“ чи чорносотенна.

Цікаво те, що японці поволі розгортають свої економічні сили і фактично фінансовий апарат Манджурії находиться нині вже цілком в їх руках. В перші дні відчинення праці в центральному банку Манджурії (банк трьох східних провінцій) американські фірми в Мукдені передавали чеки на великі суми в золоті і банк видав їм чеки на японський банк (Йокогама-Спеші-Банк). Це зробило велике враження у фінансових колах, бо всі побачили, що місцева фінансова система находиться під повною контролею японців в той час, як у Харбіні чеків китайських банків не приймають ні в одному японському або американському банку.

В усякому разі японські впливи в Манджурії щораз сильніші, тим більше, що час працює у користь японців.

Микола В. Самойлович.

Господарські манівці.

(Кореспонденція з Волині).

Деякі міркування ш. автора можуть послужити темою для пресової дискусії. — Прим. Ред.

I.

Ми в своєму господарському життю перебуваємо на манівцях. Зрештою, нема тут нічого дивного: сильніші за нас країни опинилися на роздоріжжі й не можуть найти виходу. Одначе, поки там світ найде певні економічні шляхи, ми повинні роздивитися на своїх власних манівцях, пошукати для себе якоїсь правильної стежки.

Промислу ми не маємо. Торговля в зачатках і то лише у формі закупу. Належного матеріялу для збуту й переробки теж нам бракує. Через недостачу капіталу й купців та промисловців ми всі свої надії звертаємо до кооперації. І досі — ми на правильному шляху.

А далі вже йдуть манівці. Наслідуючи промислові країни, де повстала кооперація та наших власних сільських крамарів-приватників, ми кинулися на творення споживчих кооператив. Міський, промисловий тип кооперативи живцем пересадили на наш хліборобський ґрунт.

Поки наші селянські маси мали гроші на закуп, ці кооперативи сяк-так істнували, витворюючи ілюзію, що саме в них камінь спасення. Тепер ілюзія розвівається. На жаль, частина кооператорів усе ще живе нею, не бачучи дійсности.

Продукція, збут продуктів і закуп споживчих артикулів — ось природний шлях хліборобських країн. Цей шлях іде крізь усю історію від первісних часів. Ми-ж у своїй кооперації почали від противного кінця — закупу. І це є нашим першим манівцем.

II.

Другий манівець — мимовільне прищеплення кооператорам егоїстичного відношення до кооперації: в кооперативі матимеш дрібний грошевий інтерес — дешевий та кращий крам і частину того зиску (в формі товарового звороту чи дивіденди), що попав би в руки приватного склепаря.

Правда, селянинові лекше зрозуміти особистий дрібний матеріяльний інтерес, ніж дальший, культурний — піднесення господарства й добробуту. Але таке власне розуміння мети кооперації він таки мусить собі засвоїти, бо інакше не булоб загальної розбудови господарства.

Егоїстичне наставлення спостерігаємо також і серед інтелігентних кооператорів і то, буває, ще в більшій мірі. Наші сільські кооперативи ледви чи не більше дають (процентово) на загальні культурні потреби, ніж кооперативи, якими кермують інтелігенти.

Між іншим відноситься це до кредитових кооператив. Наші банки найчастіше забувають, що вони є кооперативами й що мають прямим своїм завданням допомагати розвиткові хліборобської культури та добробутові мас. В їхніх бюджетах або зовсім нема асигнувань на цю потребу, або є жебрацькі крихти, що падають з багатого стола адміністраційних видатків.

Та життя мстиве. І наші кредитові кооперативи тепер це відчувають. Вони нічого не робили, щоби піднести хліборобський стан і збільшити дохідність селянських господарств. І тепер переживають тяжкі часи: видатність цих господарств не зросла, кишеня селянська порожня, позичок хлібороби не звертають, ощадности з банків забірають.

А наші банки могли би багато зробити для забезпечення себе від сьогоднішньої скрути, коли би мали зрозуміння своєї залежности від стану рільництва та не були просякнені згаданим інституційним егоїзмом. При кількох десятках адміністраційних видатків, іноді на занадто багате улаждення, зайві бюрові сили й інші малопотрібні видатки, дуже легко було умістити в бюджеті вистарчаючу суму на агронома — цього підсилювача селянської кишені, від якої залежить сила кредитової кооперації.

Знаємо і такий випадок: загальні збори одного банку одноголосно ухвалили 600 зол. (на рік) допомоги на утримання агронома, але дирекція, „дбаючи про інтереси „своєї" інституції", не виплатила цих грошей. А в той-же час робила більші зайві видатки.

Оцей близькозорий егоїзм поодиноких наших кооперативних інституцій, що так „дбають про свої інтереси", є дуже небезпечним манівцем, що, між іншим, привів нас до сьогоднішньої скрути. Історичне наше гасло „Моя хата з краю" суворо мститься.

III.

Щоби зійти з манівців на битий шлях, наша кооперація мусить почати розбудову господарського життя з того другого природного кінця — з підсилення і інтенсифікації продукції та управильнення збуту. Першим її гаслом повинно бути: в хліборобській країні все для піднесення хліборобства й для налагодження збуту продуктів, себто: для збагачення нашого сільського споживача й кредитора та для уможливлення йому ощадностей, які так потрібні банкам.

Це гасло само собою привелоб кооператорів до необхідности втримати належну скількість агрономічних сил, без яких не може бути й розбудови кооперації. **Зріст, розвій і добробут наших кооператив стоїть у прямій залежности від рівня продукції та добробуту хліборобів, а значить від числа агрономів та їх праці.**

Чи це можливо у нас? Цілковито. Аби лише було зрозуміння і добра воля. 30—40 сільських кооператив та один банк у повіті легко можуть дати утримання одному, а деинде й двом агрономам. Звичайно, в утриманні агронома повинен взяти участь і „Маслосоюз" та місцеві молочарні, бо годі уявити собі розвиток молочарства без піднесення хліборобства, а зокрема годівлі худоби.

IV.

Одним з наших манівців є незосередження культурно-господарської роботи в одних компетентних руках „Сільського Господаря". Продукція вимагає одного суцільного пляну та фахового його виконання. Замісць цього ми бачимо розгардіяш і отаманію. Тут споживчі кооперативи мріють про машинові відділи, купують сонди чи трієри, псують справу й унеможливлюють роботу „Сільському Господареві". Там знову районові молочарні намагаються вести якусь годівельну роботу, не маючи для цього ні часу ні сил. А там повітові союзи перебірають на себе тягар хліборобської роботи, щоби за якийсь час кинути його і т. д.

Вся праця над піднесенням і розбудовою сільського господарства мусить бути в фахових руках покликаного до цього „Сільського Господаря". Правильний поділ праці є вже деякою запорукою успіху цієї праці. Коли один наш господарський апарат залазить в ділянку другого апарату, то вносить лише плутанину і шкодить справі. Амбіції деяких низових кооператив, що ми, мовляв, самі все можемо зробити, що кожний з нас може бути „і швець і на дудку грець", варта би, задля гармонії і користи праці залишити.

Чим швидче зійдемо з сучасних манівців і вийдемо на якийсь ясний шлях праці, тим швидче й певніше піде наша господарська розбудова.

В. Островський.

Нова перемога англійських консерватистів.

ЛЬОНДОН. 31. XI. ПАТ. Вчора відбулися в Льондоні і в майже 300 провінціяльних містах муніципальні вибори. На основі обчислень з години 1 в ночі консерватисти здобули в цілій льондонській окрузі загалом 562 мандати, партія праці 205, ріжні 10. Отже консерватисти зискали 85 мандатів, партія праці втратила 92. З провінціяльних місцевостей не наспіли досі остаточні підсумки виборів. З теперішніх даних виходить, що партія праці втратила багато мандатів.

ЛЬОНДОН. 3. XI. ПАТ. На основі обчислень з яких 80 англійських і валійських міст у вчорашніх муніципальних виборах партія праці втратила 206 мандатів, здобула 5, консерватисти здобули 149, втратили 5, незалежні здобули 46, втратили 10. Лейбуристи потерпіли втрати головно в тих округах, де консерватисти, лібералі і незалежні протиставилися партії праці. У Бермінґені ніхто з лейбуристів не дістав мандату.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З 5. ЛИСТОПАДА 1931.

ЛЕВ ЯСІНЧУК.

ЗІ СВІТА.

Німеччина: поверховний вигляд, настрій й події.

Коли наш поїзд (з низьким румунським вагоном, без води, мила, ручника й паперу в кльозеті) перетинав в неділю, 27. вересня 1931 р. галицьку землю, на дворі пересувалися чорні, важкі хмари й робили понурий вигляд та наводили думи про близьку зиму. По стаціях снувалися люди в кожухах. До всього лихоліття ще й вчасна зима!

Поїзд доволі порожній. Не мають люди грошей. Якась пані каже, що це перед „першим". (Нібито — по „першому" будуть?)

На другий день рано доїзджаємо до Берліна. По обох боках дороги прегарно вдержані ліси. Рівні поля. Одні вже поорані зеленіють рівними рядочками озимого збіжа. Інші ще орють: коровами, кіньми й тракторами — як хто.

Червоніють дахи чепурних селянських хат, крутяться поважно вітряки. Здовж кількарейкової залізниці іде безліч циклістів; з клунками, торбинами й валізочками. Одні з центра, другі до центра. Всі до праці, наскільки її мають.

На дворі тепло. Іщший світ. Дарма, що висота Київа, дарма, що відслонено від північного (німецького) моря. А може саме і тому. Який вплив має море! Не дурно за ним так побиваються. Нас — воно не гріє. Чорт зна, хто товчеться по ньому.

Німеччина змінена. Не видно війська. У Берліні видно тільки багато добре вбраної поліції, яка сьогодні пильнує французьких гостей. Поліцаї зберегли давну форму парадних чорних, лискучих ґумових „чак". Перед чака прикрашує велике металеве сонце, що розбризкується численними довгими й короткими проміннями. Чи вдасться переробити це сонце на звізду, про це завчасно говорити. Вправді саме тоді (27. IX.) відбулися в Гамбурзі вибори, які випали доволі „червоно", але це ще дальших подій не пересуджує.

Саме сьогодні на розі вулиць **Unter den Linden** і **Friedrichstrasse** стоїть громада народу; вижидає французьких міністрів, Ляваля й Бріяна, що по візиті в Гінденбурґа оглядають берлінські та німецькі памятки. Настрій у німців святочний. Властиво з поважних лиць прохожих цього не видно, але замітно це з німецької преси. Почувається, що великій частині навіть імпонують відвідини французів. Цеж від 1872 року не було у Німеччині французького державного мужа. Не знати тільки, чи показували німці французам свою **Siegelsäule** й памятки зпід Седану. Здається, що ні.

З принагідних розмов із преси бачу, що великій частині німецького народу таки направду остогидла війна. Кажуть, що нове покоління її ненавидить. Може бути. Піддобрюються французам. Кажуть, що оба народи не знають себе взаїмно, а те, що про себе знають — не згідне з дійсним настроєм. Над витворенням непримирних настроїв працювали дві інституції: школа і військо.

Чи всім народам подобається цей сердечний французько-німецький настрій — невідомо. Німці кажуть, що англійці заховуються вижедаючо. Не без того, що дехто для власної розваги попросту глузує з тих небувалих відвідин. Хоч від того не полекшає. Бо певно, що не для самої товариської форми їхали французи до Берліна.

Французи відїхали з Німеччини, але залишили якесь загальне вдоволення чи якусь надію на кращий час. Може й не так загальне вдоволення, як вдоволення більшости, бо от орґан національних соціялістів назвав французів лайдаками (**Schurken**) саме в той час, коли в Берліні голошено французькі тоасти. Крім здекларованих державників тішаться головно соціялісти; їх допускають до мішаної комісії, що буде розглядати господарські справи обох народів.

А ці господарські справи Німеччини доволі кепські при всьому зовнішньому блеску. Ключ *ощадности* дістається вже й до шкільництва. І тут з одного боку підносять шкільну оплату, а з другого боку підвищують число годин для вчителів та число учнів, редукують молодих учителів. Фінансова скрута держави дає притоку до найріжніших спліток. Між іншим поширилася чутка, що уряд має намір забрати з банків приватні ощадности; що настане інфляція, ця санкціонована грабіж людської праці. Але саме в неділю (27. IX.), в часі гостини французьких міністрів, відбувалася в Берліні ювилейна парада з нагоди 50-ліття істнування щадничих орґанізацій. На першому засіданні явилося кількох міністрів (між ними й Брінінґ), який запевнив з усією рішучістю, що уряд не думає про інфляцію ні тепер, ні в будуччині та, що цейже уряд виступить дуже енерґійно проти тих, які ширять переполох серед народу про грабіжницькі наміри уряду, рівняючи при цьому відносних агітаторів з тими, що „затроюють криниці".

(Продовження буде.)

Остаточний вислід англ. виборів.

Уряд має за собою 558 голосів, опозиція всього 57.

В Льондоні устійнили остаточно вислід англійських виборів у такий спосіб:

1) За національним урядом: консерватисти 472 гол., нац. лібeрали групи Сімонса 35 гол., нац. лібeрали групи Герберта Семюеля 33 гол., партія праці Мекдональда 13 гол., незалежні націоналісти 3 гол. Разом 556 голосів.

2) Опозиційні групи: лейбур парті 49 голосів, незалежна лейбур парті 3 гол., незалежні лібeрали (група Льойда Джорджа) 4. Разом 56 голосів.

Крім того входить ще до палати громад трьох незалежних послів, з яких двох націоналістів можна зарахувати до проурядової групи, а одного до опозиції.

Таким чином уряд матиме в палаті громад величезну більшість 558 голосів — проти 57 голосів опозиції.

Ґдиня про заяву Борага.

ҐДИНЯ, 3. XI. ПАТ. Польське населення Ґдині заявляє у справі заяви сен. Борага, що Помор'я від Одри до Висли завжди належало до Польщі; Польща віддискала ледви незначну частину належних її областей; прохає сен. Борага, щоби заопікувався польськими мешканцями Німеччини; протестує проти самої думки про ревізію польських кордонів Помор'я; пригадуючи признання Вільсоном Помор'я для Польщі, не признає заяви Борага за становище до тієї справи громадян Зєд. Держав; перестерігає перед пробою перевірки польських кордонів.

—o—

Арештування серед комуністів у Мадриді.

МАДРИД, 3. XI. ПАТ. З приводу другого увязнення Пабльо Ради, б. механіка літака, на якому майор Франко перелетів Атлантійський океан, заповіджено сензаційні арештування серед комуністів у Мадриді. Пабльо Раду арештовано за участь у бунті летунської залоги в Таблялі під Севіллею. Він утік перед кількома днями із вязниці. Арештований вдруге зложив сензаційні зізнання в справі організації синдикалістично-комуністичного руху в Андалюзії.

З життя українців за океаном.

Запрошують українців на виступи в Ню Йорку.

В Ню Йорку відбулась недавно конференція 18 ріжних національних груп, скликана Чужомовним Інформаційним Бюром для уладження міжрасового нар. свята в Ню Йорку з початком 1932 р. Прибуло на нараду 45 осіб під проводом п. Томи Каттона, а між ними 4 українців: проф. Роман Придаткевич, Іван Єдинак, Марія Боднар, Михайло Герман (трьох із школи В. Авраменка). На нараді створено Раду для народніх свят (Фовкс Фестивел Кавнсил), яка має на меті плекати народнє мистецтво ріжних національних груп при помочі прилюдних вистав. Перше таке свято відбудеться 31. січня 1932 р. в Ґілд Театрі, але що для всіх груп не стане часу, то друга половина виступить 7. лютого 1932. Українці виступлять з танками, музикою і хором. Організацією українського хору хоче занятися проф. Кириченко, музикою проф. Придаткевич, а танками школа національного танку Василя Авраменка. З огляду на свою славу українці мають дістати три чверти години часу. Ця вистава має мати назву „Празник усіх національностей" — „Олл Нейшенз Фестивал".

Привитання спортовиків українців Дзядика і Галайка у Філядельфії.

Дня 6. жовтня виступали у змаганнях в Філядельфії два боксери легкої ваги українці, Іван Дзядик з Філядельфії і Степан Галайко з Оберн, Н. Й. Дзядик перейшов із своїм суперником 10 стріч і хоча мав сильного противника, якому ворожили побіду, боротьба скінчилась розіграною. Галайко переміг суперника у 3-тій стрічі.

Українське Товариство Горожан з тієї нагоди запросило обох спортовиків на товариську вечерю, яка відбулась 7. жовтня у великій салі Товариства Горожан. Зібрані гості привитали запрошених спортовиків, а відтак як музика відіграла американський і український гимн, усі засіли до вечері.

Після вечері тостмайстер п. Малина, просив спортовиків і кількох з гостей сказати слово. Говорили менаджери п. Дзядика і Галайка, котрі висловились якнайкраще про них, їх чистий характер і чисте й чесне життя та заповіли, що вони оба будуть швидко світовими чемпіонами. Відтак також оба спортовики сказали слово, заявляючи, що вони все і всюди виступають як українці та що вони дуже раді, що філядельфійські українці перші в Америці їх привитали окремим вечором. Промови були в англійській мові, але молодий Дзядик хотів теж сказати дещо і по українськи і дякував за привитання по українськи. Також його батько, родом з Лемківщини, говорив по українськи.

Інші промовці витали теж почесних гостей короткими привітами по англійськи, з уваги на те, що було багато гостей американців. Д-р Павло Дубас говорив по англійськи до всіх, а до українців по українськи про значіння спорту для української молоді і всієї нації.

При кінці були товариські розмови і танки.

Українець головою організації громадян чужинецького походження.

В дні 4. вересня ц. р. в Філядельфії відбулися збори представників литовців, росіян, румунів, словаків, чехів, сербів і ін., що зібралися на запрошення Злучених Українських Організацій. На зборах вибрано окремий комітет, що має за завдання вести виборчу акцію. Крім того рішено створити спільну організацію громадян чужинецького походження. Головою вибрано предсідника Злучених Американсько-Українських Організацій д-ра В. Галана. Разом ці народи репрезентують поверх 200 тисяч населення у Філядельфії. Спільне виборче віче тих народностей відбулося 13. вересня.

Покривджені і забуті.

(З приводу віденської конвенції.)

Вже від довгого часу присвячувано чимало місця статтям у нашій і чужій пресі як і промовам з парляментарної трибуни у Варшаві в справі незавидної долі горстки людей, про яких забуто, залишаючи їх самим собі серед недоїдання, з журбою за завтрішній день, особливо тепер, у часі економічної скрути.

Це жертви світової війни. Вони немічні і нещідливі і тому находяться між суспільністю поза скобками без найменшого узасаднення і якогонебудь оправдання.

Тут мова про колишні військові особи, яких по розпаді австрійсько-угорської монархії не приняла до континуування їхньої давнішої служби, ані не вимірила належного емеритального заосмотрення ця сукцесійна держава, куди вони приналежні, хоч мали вони до цього набуті права, відбувши законом передбачену скількість літ служби.

Як це було зрозуміле і просте, коли складано відповідні суми на забезпечення старости даних осіб без найменшого спротиву, так здавалося, що й зворот цих грошей у формі емеритального заосмотрення прийде без усяких перешкод.

Склалося інакше. Після воєнних невдач центральних держав розпалася з кінцем жовтня 1915 р. Австрія, а з її території побудовано нові держави, або прилучено їх до сусідніх, вже перед світовою війною істнуючих держав. Цю нову конфіґурацію вирішували мирові конференції, на підставі чого нові або побільшені держави, як сукцесійні, перебрали владу над признаними їм частями б. австр. держави, а з тим обняли і зобовязання супроти цих горожан, які находилися в межах їх територій.

У мирових договорах порушено майже всі справи, що відносилися до прав і обовязків кожної сукцесійної держави, але в справі військових осіб б. австр. держави не було ніяких згадок. Це питання інтерпретувала собі кожна сукцесійна держава після своєї вподоби, очевидячки, на свою користь, забуваючи про те, що обовязки держави супроти своїх підданих випливають вже з ідеї гуманности і справедливости і що від тих обовязків держава не може ніколи вважати себе за звільнену.

Це зрозуміла, на жаль, тільки одна сукцесійна держава і мимо недостач мирових договорів, перебрала добровільно дотичні обовязки супроти своїх горожан і на запрошення на додаткові конференції для полагодження відношення сукцесійних держав до б. австр. військових осіб, що відбувалися в 1922 р. в Римі і в 1923 р. у Відні, заявила без застереження, що без всякої принуки уважає за свій обовязок, не робити кривди тим, які з набутими до дня розпаду австр.-угорської монархії правами не з власної вини найшлися в нових обставинах, полишаючи б. австр.-уг. військовим особам можність вступлення до служби у своїй армії, а якщо це не сталось би, признавала всім без вимку належну емеритуру.

Цією сукцесійною державою була Угорщина, яка, бажаючи респектування мирових договорів, сама почала їх респектувати і вважала нижчим своєї гідности, щойно на чужосторонні представлення виконувати зобовязання по думці мирових договорів.

І так бачимо з протоколів згаданих конференцій, що відбулися дотично питань б. військових осіб Австрії в Римі і у Відні, що не було там представників Угорщини і що за набуті права б. військових добивалися тільки представники нинішньої Нім. Австрії.

По дуже тяжких трудах і спротивах зі сторони заступників сукцесійних держав вспіли заступники Нім. Австрії осягнути мінімум з цього права, які належалися б. австр. військовим особам з боку нових сукцесійних держав. На згоду осягненого мінімум заступники в імени своїх держав поклали підписи на дотичних договорах, при цьому і не недоставало й оперткового підкладу. На останній конференції у Відні, що тягласа майже два місяці і з кінцем якої підписано дня 30. листопада 1923 р. т. зв. „Віденська Конвенція", зложив між іншими свій підпис також представник Румунії, при чому він вписав застереження, що не оглядаючися на постанови Віденської Конвенції, може румунське правительство усталити у внутрішнім крузі ділання відмінні до згаданого рішення постанови.

Хоч покладена була клявзуля румунського представника: „Підписую, однак не обіцяю додержання умови", то всеж треба з повним вдоволенням сконстатувати, що румунське правительство не пішло по лінії свого представника, висланого до Відня, а признало всім б. австр. військовим особам, яких не принято до служби в румунській армії, повну емеритуру нарівні з румунськими емеритами.

Віденська Конвенція управильнює остаточно з усіми правами б. австр. державних службовиків і права б. військових осіб і здавалося з огляду на час, коли вона вирішена, що у цьому напрямі вже все виконане. На жаль, так воно не є, бо хоч конференція у Відні відбулася в 1923 р., то більша часть сукцесійних держав не квапилася з ратифікацією цих постанов, а тим менше з оголошенням ратифікації, щоби вони могли увійти в життя, бо воно сталося щойно з початком 1931 року.

Про це писали ми вже коротко після оголошення ратифікації Віденської Конвенції в двох статтях нашого часопису з дня 18. лютого і 5. березня ц. р. Не зважаючи на постанови, що ратифікована Конвенція увійшла в життя і що по постановам емеритального закону з 1923 року в місяць по переході в нечинний стан мусить бути даному службовикові чи військовій особі виплачена належна емеритура, ждуть особи обняті Віденською Конвенцією на справедливе полагодження їхньої справи вже повних 13 літ від часу перенесення в нечинний стан а 8 літ від часу винесення рішення дотичних постанов на конференції у Відні.

Що зволікання цього на пізніший час може принести тільки загальну шкоду, бачимо з того, що ціла низка людей нездібних вже до праці, а навіть немічних з цілими родинами остає без відповідних засобів до життя. Недоїдання спричинює збільшення недуг як у старших так у дітей. За цим йдуть у парі інші нещастя, як самогубства і злочини. Само невдоволення дає почин до всякого зла і воно переходить від одного до другого та поширюється неспостережно.

У зволіканні полагодження справи, якого не можна оминути, немає ніякої користи. Навпаки. Накопичені залеглости збільшують обтяження і стають у критичному часі, коли одиниці у житті трапляють на більші перешкоди, ще більшим тягарем і викликують мимохіть всякі прикрощі. По причині розпучливого положення шукають пошкодовані всяких доріг до остаточного осягнення своїх цілей. І ніяк не можна назвати нелегальною цю дорогу, яка після вичерпання всіх заходів виходить поза межу і перекидає точку тяжкости на поле з обопільними небажаними прикрощами.

Як можна над цією справою перейти до денного порядку, коли знова зачули ми, що з приводу нервового розстрою на тлі матеріяльного положення покінчив б. австр. підстаршина своє життя самогубством і не діждався остаточної реалізації ще зперед 10 літ своїх набутих прав.

Не тяжко здогадатися, що безконечне проволікання полагоджування кимнебудь перебраних на себе обовязків, потягає за собою занепад для так потрібної тепер поваги до права і що цей занепад, неспостережно поширений, може принести в майбутньому необчислені нині наслідки. І хоч в нас на очах тільки дрібничкова Віленська Конвенція, що у довгій своїй історії не дала інтересованим особам досі нічого позитивного, то як можна опиратися на вартости далеко важніших мирових договорів, які повинні бути трівкою підставою для цілого людства.

Громадянин.

В справі пакту про економічну неаґресію.

ЖЕНЕВА 3. XI. ПАТ. На сесії спеціяльного комітету европейської комісії в дискусії над проектом пакту про економічну неаґресію забрав голос польський делеґат, мін. Сокаль, покликуючись на заяву міністра Залеського в координаційному комітеті, в якому міністр заповів подрібне розглянення польським урядом проекту Літвінова. Проект повинен бути більше прецизний та ясний. Літвінов у ноті до ґенерального секретаря в справі припинення зброєнь сам на днях звернув увагу на небажані консеквенції неясних і неспрецизованих ухвал Союзу Народів. В справі точки першого проекту, яка стверджує можливість істнування держав з ріжними господарськими системами, Польща не буде мати ніякого застереження, бо співжиття Польщі з її сусідкою Радянщиною без огляду на ріжні господарські системи позволило польському делеґатові згодитися на першу точку радянського внесення. Щодо другої точки про занехання дискримінації в господарських взаєминах між державами делеґат Польщі домагається, щоб означити, яке є відношення клявзулі про господарську неаґресію до клявзулі найбільшого упривілеєння. Крім того польський делеґат вказав на недостачу речинця, коли постанова має обовязувати, і на поминення методи, при помочі якої мали би рішати спори на випадок сумніву, чи зайшла економічна аґресія.

—o—

Величезна редукція державних службовців.

МАДРИД. 3. XI. ПАТ. Еспанський уряд оголосив декрет про державну реорґанізацію цивільної служби, що редукує на 50 прц. число державних функціонарів з виїмком суддів, прокураторів, урядовців міністерства закордонних справ, почтовців і вчителів. Урядовці, переходячи в стан спочинку, мають діставати 80 прц. теперішніх поборів, а тим, що лишаються, побори будуть зменшені на 20 прц. Декрет обмежує до 5 число святочних днів у році та зменшує число годин праці державним урядовцям. Радитимуть над ним ще кортеси, яких видніші представники висловилися вже проти нього.

—o—

Франція боїться помогти Німеччині.

ПАРИЖ. 3. XI. ПАТ. Справа фінансової допомоги для Німеччини, що була головною темою вашинґтонських розмов, зачинає входити на дорогу реалізації. Франція мусить якнебудь висловитися ясно щодо уділення цієї допомоги Німеччині, чи то признаючи їй нову позичку, чи відкладаючи речинець платности німецьких короткоречинцевих зобовязань. Однак у голосах французької преси про цю справу є значні розходження. Одні вказують на надмірно високі вимоги Німеччини. Французько-німецьке зближення є дуже побажане, однак Німеччина робить це зближення неможливим, ставляючи умовини, на які французи не можуть зголитися. „Ер Нувель" пише між іншим: Рішучо не може бути мови, щоб дати фінансову допомогу Німеччині з огляду на німецькі погляди на міжнародню ситуацію. Крім того німецькі вимоги щодо скількости й висоти допомоги такі великі, що їхнє заспокоєння викликало би неминуче цілковиту руїну Франції, доводячи її до такого стану, до якого необережність англійських фінансістів довела Велику Британію. Незалежно від того не може бути мови про співпрацю з Німеччиною, доки вона не дасть запевнення, що працює для миру а не для ревізії трактатів, яку підготовляють нишком Рим і Москва.

—o—

Свята „Рідної Школи".

ПЕРЕМИШЛЬ.

Ювилей „Рідної Школи" відсвяткувало громадянство Перемищини дня 20. XI. ц. р. Підготовкою свята займався Комітет, зложений з представників усіх українських установ та організацій м. Перемишля. Свято випало на похмурний день і на болото і це було мабуть причиною не такої численної, як сподівалися, участи у святі наших селян і селянської молоді, що завсіди і кожне повітове свято обсилає масово і громадно.

Програма свята складалася з трьох частин: 1) богослуження в катедрі, 2) свята на стадіоні і 3) ювилейної драматичної вистави в салі Народнього Дому.

В год. 12-ій відправив о. крил. Ґмитрасевич в асисті духовенства Службу Божу на інтенцію „Рідної Школи", а потім панахиду за померших членів „Р. Ш.". Співав хор „Перемиського Бояна". Катедра була виповнена по береги місцевим громадянством.

Друга частина свята, найголовніша, почалася в год. 3-ій на просторі площі військового стадіону. Зібралось тут понад 2.000 старших осіб та шкільної молоді. Ця частина свята складалася з руханково-пісенних точок, які виконала молодь рідношкільних заведень. Перша точка — дефіляда. Бадьорим маршом перейшла рідно-шкільна молодь — і ці найменші з місцевих захоронок, і бадьорі відділи реміснячої молоді, і рівні ряди дівочої гімназії „Українського Інституту для дівчат". Після дефіляди виголосив вступну промову д-р Загайкевич Вол., в якій ядерними словами зясував історію, завдання, цілі й осяги „Рідної Школи". По цій промові в коротких словах зложив привіт від Головної Управи „Рідної Школи" о. мітрат Базюк. Рясні оплески, які залунали з усіх боків, були подякою для Головної Управи „Рідної Школи", що і в будень тяжкої щоденної праці і в свято підсумків тієї праці піддержує звязки зі своїми кружками й обєднаними в них і через них народніми низами. З черги секретар Кружка відчитав письменні привіти від місцевих установ та організацій. За привітами рідно-шкільна молодь почала виконувати решту програми свята, на яку складалися хори і руханкові покази, що випали назагал удатно, особливо руханкові картини — поезії учениць дівочої гімназії. Хоч ця частина була трохи за скромна (відпали точки, що їх мала виповнити, а не виповнила дітвора школи ім. М. Шашкевича), то всеж таки бадьорість громадського виступу, сміливість і певність у кожному русі тих малих майбутніх громадян наглядно переконували учасників свята, а вкупі з тим і жертводавців та власників рідно-шкільних заведень, що напрямні виховання в заведеннях „Р. Ш." йдуть шляхом правильним і доцільним. Відспіванням національного гимну свято на стадіоні покінчилось.

Вечором в год. 8-ій члени Драматичного Т-ва ім. Л. Українки дали драматичну виставу, що при битком виповненій салі пройшла з повним матеріяльним і мистецьким успіхом. Весь дохід призначено на ювилейний дар для „Рідної Школи".

Ви . . . . ?

ОСТАННІ ВІСТИ

ПОС. ПАЛІЇВ ВИЙДЕ НА ВОЛЮ.

Ще перед феріями львівський суд постановив був випустити на волю б. посла Дм. Паліїва за кавцією 6.000 зол. Тоді він не вийшов на волю, бо суд признав сл. арешт конечним іще в другій справі.

3. листопада оборонець Дм. Паліїва д-р Старосольський одержав повідомлення, що суд також у другій справі постановив Паліїва випустити на волю тим разом за кавцією 10.000 зол. Коли нині зложать кавцію 16.000 зол. готівкою, паперами або гіп. забезпеченням, то б. пос. Паліїв вийде ще нині на волю.

—o—

ЗАКОРДОННА КОМІСІЯ СОЙМУ ПРО ЗАЯВУ БОРАГА.

ВАРШАВА. 3. XI. ПАТ. У вчорашній нараді закордонної комісії сойму промовляв пос. Ст. Стронський у справі заяви сен. Борага. Він підчеркнув, що після признання Поморя Радою Амбасадорів для Польщі, варшавський представник Зед. Держав Гібсон, зложив у міністерстві закорд. справ заяву, що американський уряд приняв до відома право Польщі до Поморя, признане Радою Амбасадорів.

СПРАВА УСТУПЛЕННЯ МІН. Я. ПІЛСУДСЬКОГО.

3. листопада було засідання ради міністрів. Радили м. ін. над справою експозе міністра скарбу, яке він має виголосити в пятницю перед першим читанням бюджету. Мін. Ян Пілсудський хорий на ісхіяс і експозе виголосив би віцеміністр проф. Завадський. Є чутки, що Ян Пілсудський хоче уступити а його місце займе Завадський.

ВЯЗНЕННЯ У ВІЙСЬК. ТЮРМІ БУЛО ПРОТИЗАКОННЕ.

Оборона б. берестейських вязнів внесла була, як відомо, скаргу проти с. Деманта, що він нарушив обовязуючі приписи. Ап. суд рішив передати справу для дальшої полагоди президентові ап. суду у Варшаві, б. міністрові в Бартлевім кбінеті Дуткевичеві. В рішенню тому сказано, що с. Демант не повинен був займатися вязненням тих вязнів у військ. твердині, а з хвилею, коли вже ствердив, що вони є у військ тюрмі, повинен був зайнятися тією справою, бо вязнення у військ. тюрмі є противне обовязуючим законам. С. Демант знасилував закони, бо не розглядав зажалення обв. Керніка.

ЗАВОРУШЕННЯ У ВАРШ. УНІВЕРСИТЕТІ.

Не зважаючи на пересторогу ректора, 3. XI. прийшло у варшавськім університеті на правн. виділі до протижидівських ексцесів. Багато жид. студентів побили до крови, досталося теж і кільканацятьом жид. студенткам. Ректор Лукасевич успокоював студентів, щоби не понижували повагу університету. Потім студенти вийшли до просекторії. По дорозі кричали: „Бити жидів!". Ухвалили резолюції за нумерус клявзус.

АМЕРИКА ПРИЗНАЛА НІМЕЧЧИНІ ПОЗИЧКУ.

Ню-Йорк, 3. XI. ПАТ. Федеральний Резервовий Банк у Ню Йорку в порозумінні з одноіменними банками стейтів відновив ухвалу, яка признає Німеччині позичку 100 міліонів долярів платних 4. ц. м.

ГОЛОВА ПАРТІЇ ЛІБЕРАЛІВ.

ЛЬОНДОН, 3. XI. ПАТ. Джона Сімона вибрали одноголосно провідником ліберальної партії.

ЗВІТ ЛЯВАЛЯ З ПОЇЗДКИ ДО ВАШИНҐТОНУ.

ПАРИЖ, 3. XI. ПАТ. На засіданні ради міністрів прем. Лявäль здав звіт із своєї поїздки до Вашинґтону; мін. справедливости зложив йому заяву признання, підчеркуючи вагу приязни збудованої на обопільному довірю Франції та Зед. Держав. Опісля мін. Фляндін предложив начерк нового закону, що прийде на чергу найближчих нарад парляменту в дні 12 листопада.

Наради Бріяна, Лявàля і фон Геша.

ПАРИЖ, 3. XI. ПАТ. Бріян приняв німецького амбасадора фон Геша. Лявàль і Бріян відбули з Гешем двогодинну розмову, взяв у ній участь теж мін. Фляндін.

За розмовою Лявàля з нім. представником зараз після приїзду з Вашинґтону слідкують уважно націоналіст. круги та призадумуються яких справ торкалася вона. Преса правого напрямку каже, що ця розмова виказує недостаточне усунення причин війни попередніми договорами, ані плян Йонґа, ані звільнення Моґунції не полагодили спірних питань і переговори треба починати наново.

МУСОЛІНІ ТА СПРАВА КОРИДОРУ.

БЕРЛІН, 3. XI. ПАТ. Кореспондент у телеграмі з Риму повідомляє: „Юнайтед Прес" вказує на статтю „Кенігсбергер Альг. Цтг." у справі коридору. В тій справі—твердить кореспондент — дістав вияснення буцімто Мусоліні не виголошував такої заяви, ані не авторизував П. Мусоліні не зголошував теж внесення про ліквідацію коридору, коли лише прийде відповідний мент. Заг. думка Мусолінія про конечність зміни трактатів відома, він висловив її в Неаполі.

ЛІТВІНОВ ІДЕ ДО ПАРИЖА.

ВІДЕНЬ, 3. XI. ПАТ. Повідомляють із Парижа, що Літвінов перед поворотом на Радянщину приїде до Парижа. Він сподіється навязати переговори у справі торговельного договору.

ВИБУХ ҐАЗУ ЗНИЩИВ КАМЕНИЦЮ.

ПРАГА, 3. XI. ПАТ. У Празі в нововибудованій 5-поверх. каменниці вибухнув ґаз. Каменниця зовсім здемольована. Ранених було лише [illegible] людей, бо під цю пору не було в ній льокаторів.

В справі польського коридора.

НЮ-ЙОРК. 3. XI. ПАТ. Франк Сімондс у листі до редакції „Геральд Трібюн" обговорює справу Поморя, зазначуючи, що двічи був останніми роками на території польського коридору. Ревізія версайського договору значила би віддання Німеччині одноміліонової славянської меншости. Помилка сенатора Бораґа полягає на тому, що він розумів, що справа залежить від 20 міліонів поляків. Франція не має тут нічого до говорення, бо поляки будуть боронити теперішніх границь до крайности. Польсько-французька приязнь не може допустити до того, щоби Польща війну програла, подібно, як Англія не могла допустити до побиття Франції у 1914 р.

—o—

З китайського кітла.

ТОКІО. 3. XI. ПАТ. Японська військова влада в Манджурії звернулася з гострим напімненням до китайських генералів Ма-хан-шена і Чан-кайсена, що ведуть домову війну в провінції Гей-люн-кіян. Предметом непорозуміння є залізничий міст, що находиться на лінії Тао-Нан-Ганґі, який китайці мають відбудувати. А що досі цього не зробили, японська влада має передати цю працю своїм саперам і домагається, щоби китайські війська забралися на 50 км. від мосту.

—o—

Берестейський процес.

ОСЬМИЙ ДЕНЬ РОЗПРАВИ.

Варшава, 3. XI. Сьогоднішна розправа — це черговий день переслухування свідків. Їх зізнання короткі, але незмістовні — не вносять нічого нового.

Сьогодні присутні всі обвинувачені (деяких вчора не було).

Свідки зізнають про віча обв. **Багінського,** які відбулися в мехівському повіті. Першим складав зізнання комісар **Вол. Кіта,** керманич повітової поліції. Знає про це, що Багінський промовляв на вічах із рішучістю, говорив про диктатуру марш. Пілсудського та уладжував віча без відома влади. На одному вічу сказав: „Невідповідальна людина кермує 30-міліоновою державою".

Дальше зізнає свідок **Вол. Цьокол,** командант поліції. 4. VI. 1930 р. одержав вістку, що на торговиці відбувається віче без відома влади. Пішов переконатися і побачив, що промовляв обв. Багінський. Свідок **Ст. Ґжнвінський,** поліціянт перепиняв валку возів, якими їхали селяни на конгрес до Кракова. Обв. Багінський намагався створити похід і сказав: „поліція може стріляти, не бійтеся, я відповідаю за все!" У поході було 500 людей. Про цей похід оповідає свідок **Андрій Новак,** поліцай. Багінський сказав: „Вони не будуть стріляти, підемо на кулі та багнети". Свід. **Беднарчик,** селянин, не знає чи і де поліція задержувала похід.

Свідок **Осип Опирок,** оповідає, що його повідомили про висповн обв. Багінського: „Заберіть з собою до Кракова палиці, бо можуть там придатися". Селянин **Осип Свідер,** зізнає, теж про „палиці". Свід. **Йосиф Кналь** і **Тома Соболівський** не кажуть нічого нового. Свід. **М. Доманський** не зважаючи на спротив Багінського розігнав його віче, уряджене без дозволу влади.

Після перерви входить свід. Е. Кріґер, службовик пресового відділу урядового комісаріяту у Варшаві. Він зреферував пресову агітацію на основі принесених вирізків із опозиційних часописів.

Процес закінчиться скоріше, як спершу сподівалися. У найближчих днях прийдуть до слова свідки оборони б. марш. Дашинський і Троммчинський.

ВІДГУКИ ДНЯ.

На Задушки.

Любилися як чужі люди, хоч були рідніськими братами. Ця любов не перервалася, хоч смерть розділила їх, загнавши одного в передчасну могилу на Личаківськім Кладовищі. Щороку на Задушки живий брат прикрашував могилу померлого брата квітами і свічками, щороку проводив біля могили годинку-дві на розмові з небіщиком.

Та прийшла кріза і розсілася не тільки в установах, крамницях та інших редакціях, але й на цвинтарі. Всілякі редукції зачіпили і ілюмінацію на гробах: щораз менше квітів і свічок появлялося на гробах небіщиків.

І брат братові приніс не стільки, як минулих літ. Одна маленька китиця паперових лілій і дві свічечки. Поставив те все на гробі і присів на лавочці, чекаючи на голос небіщика.

Незабаро ждав. Почувся з гробу легкий шорох, небіщик відкашляв і закляв.

— Що кажеш, брате? — спитав живий.

— Ней то все шляк трафить — повторив небіщик.

— І я то кажу... Можна сказитися.

— І ти так цинічно можеш до цього признаватися?

— До чого?

— А до своєї недбайливости, до браку любови, до образи моєї блаженної памяти?!

— Алеж Юзю! Що тобі сталося? Деж тут якась недбайливість, образа?

— А ця паперова хопта? А ці мізерні огарки?!...

— Ех брате, брате. Якби ти знав які тепер часи, тиб не дивувався тому.

— Хіба не скажеш, що такі, як у Радянщині!?

— Напевно не так — відповів по довшій хвилі.

— А бачиш! Могло знайтися кілька сотиків більше на квіти і свічки.

— Могло знайтися, але хіба в чужій кишені.

— А на борг?

— Власне взяв.

— А на рати?

— Без векселя не дадуть, а на вексель тим більше.

— Щож таке сталося? Минулого року ще давали!

Доляр падає, фунт упав...

— А злоти?

— Стоїть як мур!

— Бачиш! А ти мені крутиш голову крізою. Яка може бути кріза, коли злоти як мур?!

— А все таки кріза страшна!

— Не вірю!

— Редукції, обкроєння, стаґнація, банкроцтва, безробіття.

— Не вірю!

— Їсти нема що.

— Не вірю!

Живий брат обрушився.

— Ге! Не віриш?! Не штука тобі говорити. Лежиш собі вигідно в гробі, їсти не хочеш, одягатися не потребуєш... Спробуй сам, а тоді говори. От найліпше зробім так: Я положуся на твоє місце, а ти йди жити. Побачимо, якої за місяць заспіваєш!

Небіщик на хвилю притих. Потім щось мугикнув під носом і врешті виліз з гробу.

— Добре! — сказав перевівши дух. — Лізь швидко в середину, доки гріб не замкнувся.

Живий не надумуючись шугнув у чорну челюсть.

— Як-же тобі там? — спитав знадвору небіщик.

— Зовсім добре.

— Не тісно?

— Так само як у моїм мешканні.

— Ну, то будь здоров.

— Йди здоров.

І небіщик потюпав до міста.

— — — — — — — —

Минув може тиждень, може два. На цвинтарі, в опівнічну годину, сидів небіщик біля гробу і сумно промовляв:

— Усе правда, брате, все до останнього слова. Вибач, що я не давав віри...

— А бачиш!

— Тому я рішив вернутися назад. Прошу тебе... Поміняймо знову!

— Нема дурних! — загудів голос з гробу. Тепер ти попробуй жити, а я собі відпічну.

Небіщик ще хвилю посидів, посумував, а потім з плачем рушив у життя.

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ

— **Евген Говикович веде свою робітню футер у Львові, вул. Домініканська 4. Тел. 67-54.** 763 ?

— **Місяць Листопад — місяць книжки „Червоної Калини".** Всі видання „Червоної Калини" в місяці листопаді можна дістати з 30% знижкою (крім календаря і видань з р. 1931).

— **Продовження виставки УНАМ в Національному Музеї.** Виставку УНАМ продовжила управа до неділі 8. листопада ц. р. включно. Закуплені образи можна буде відбирати вже в понеділок 9. XI. ц. р.

— **Фонд Сиріт по бл. п. Мих. Галущинськім.** Станова Організація Народнього Вчительства „Взаїмна Поміч Українського Уч.", Львів, Осолінських 8. — зложила в мої руки, як куратора сиріт по бл. п. М. Галущинськім квоту 100 зол. В імені сиріт складаю щиру подяку й повідомляю, що ці гроші зложені у банку „Дністер" на щадничій доляровій книжечці ч. 15.596. Всі дальші жертви треба посилати, зазначуючи число щадничої книжечки. Кожного місяця буде оповіщений звіт із нових вплнвів. — **Д-р Дзерович.**

— **Україніка.** Вийшла англійською мовою книжка Г. Гессель-Тільтмана п. з. „Терор в Европі", у видавництві Гарольдс. Находимо в ній чимало точних інформацій і про нашу справу.

— **Гості в домівці „Сокола-Батька".** Дня 1. XI. ц. р. біля 7. год. веч. забрали вломники з домівки „Сокола-Батька" дві машини до писання, які походили з крамниці Ломаги.

— **З краєвої хроніки.** Львівська поліція зловила Филипа Кліщівського, що відбував кару досмертної вязниці у дрогобицькій тюрмі та втік перед „речинцем". — На Івана Заліщука напали три бандити в лісі біля Калуша та забрали в нього 236 зол.

— **Крізова вулиця.** Жидівські радні міської ради в Кутні (Варшавське) домагаються, щоби одну вулицю міста назвати на памятку сучасної крізи „Крізовою вулицею".

— **Арештування в Бесарабії.** У Тиґіні (Бесарабія) арештували двох молодих мужчин, що намагалися перейти через Дністер на Радянщину. Це мабуть італійці, один називає себе інжиніром Вівіяні, другий інж. Леопольо. Поліція підозріває, що це шпигуни.

— **У кількох словах.** У Теслях, оборніцького повіту (Мазовшина) через необережність робітника Вечорка вибухнула бочка з 40-а літрами бензолю. Нещасний 17-літний Вечорек згинув на місці. — Суд у Гиулі (Угорщина) засудив обвинуваченого під замітом замаху на поїзд Лякіого на кару смерти, а обв. Гепаса звільнив. — У Палермо в Базиліці св. Домініка повстала з невідомої причини метушня, 100 осіб ранених, двоє вбитих. — У Німеччині не вільно уладжувати прилюдних походів і віч під голим небом. У Ню Йорку вийшла книга пані В. Кельоґ: „Ядвіґа, велика королева Польщі" з передмовою Падеревського. — Біля Каіро осіла англійська летунка пані Саляман, завтра відлетить вона до Родезії. — „Історичний Союз для оборони Краю у Кенігсберґу святкував 75-роковини свого існування. Мета Т-ва перевірка історії Вармії та збільшення німецьких впливів у цьому місті.

— **По широкому світі.** У четвер збереться кермуючий провід центральної партії Німеччини, щоби устійнити становище до гітлеріядів. — Мекдональд приняв Ганді та обговорював із ним працю конференції Круглого Стола та труднощі признання нової конституції для Індій. — У Берліні перебував недавно німецький посол у Варшаві фон. Мольтке. Його наради з німецьким урядом торкалися можливостей переговорів Польщі та Німеччини.

— **Землетрус в Японії.** Підчас останнього землетрусу на островах Кюші та Шікоку згинула тисяча осіб, завалилося 200 домів. — Також у Медем (Мароко) відчули пів-хвилинний землетрус.

— **Довговічна сімя.** У шведському містечку Дельбі живе сімя Пальсон. Вісім членів сімї нараховує разом 606 літ життя; найстарший з них має 85 літ, наймолодший 65 літ. Здоровля їх добре збережене і без труднощів сповняють вони свої обовязки.

— **Бритва — небезпечною зброєю.** Союз югославянських стрижіїв домагається від уряду, щоби заборонив приватним людям вживати бритви та іншого стрижійського знаряддя. Дозвіл на вживання бритви малаб видавати поліція, це булоб щось у роді „карти на зброю". Стрижії зобовязуються стричи безробітних і їх найближчу сімю безплатно.

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 4. XI. н. р. за масло експортове та десерове пріма 3·10 зол., за літру молока 28—29 сот., літру сметани 1·20 зол., копу яєць 6·50—6·60 зол.

Шашкевичівський Інститут.

На днях появився додаток до 1-го числа „Шашкевичівських Вістей", квартальника Товариства ім. М. Шашкевича в Золочеві під назвою „Шашкевичівський Інститут". Додаток розіслано всім філіям і читальням Просвіти, кооперативам, оо. парохам і всім українським адвокатам з проханням, щоби по думці уміщеної там інструкції занялися організацією Шашкевичівського Інституту, себто масовим приєднуванням членів добродіїв і основників того інституту.

Завдання інституту зясовані коротко в 4-ому уступі згаданої брошурки а саме інститут має бути научною установою, обнімаючою на разі три катедри: українства, Шашкевичівських справ і катедру міжнародніх взаємин.

В катедрі українознавства буде міститися головний статистичний відділ а катедра міжнародніх взаємин буде мати завдання використовувати Шевченківський заповіт: „Чужому научайтесь" і в тій цілі буде навязувати культурні й економічні взаємини українців зі всіми народами світу." Катедра українознавства має переводити в життя слова заповіту „Свого не цурайтесь". Про Шашкевичівські справи, якими має займатися катедра Шашкевичівських справ, докладніше написано в квартальнику „Шашкевичівські Вісти".

Товариство ім. Маркіяна Шашкевича в Золочеві, якого завданням є плекати культ народнього відродження, виступає в 20-му році свого істнування а в 120-му році від уродин Маркіяна Шашкевича з проектом заснування повищого інституту і хоче при нагоді конскрипції населення Польщі зібрати відповідні фонди на осну́вання інституту.

Товариство проектує переведення збірки фондів в той спосіб, що буде з своїми повновласниками вербувати членів добродіїв і основників для інституту і рівночасно предкладати всім, хто уважається українцем до підпису заяву, що все і всюди будуть себе називати українцем.

Членом добродієм стається цей, хто зложить найменше 20 сот. для інституту, а членом основником, хто зложить квоту 1000 зол. При тім дозволяється розложення членської вкладки на довільні рати, навіть на 10 літ. Членом основником стає також той, хто збере від членів добродіїв квоту 1000 зол.

Колиб ціле українське населення під Польщею зложило найменшу вкладку по 20 сот. від душі, можна би зібрати квоту поверх 1,000.000 зол. а при розложенню на рати найменше річно 100.000 зол. Така сума вже вистарчила би на вивінування інституту.

Ціла імпреза має величезне значіння як новий засіб всенародньої орґанізації. Вона стремить до устійнення нашої національної назви, що з огляду на теперішні відносини є нашою життєвою конечністю. В часах фінансової скрути не обтяжується населення великими датками, бо чейже 20 сот. від особи на рік може і найбідніший зложити.

Тому горячо припоручаємо українському громадянству переведення цього пляну і сподіємося, що викликані читальні, кооперативи і оо. пароxи, а також українська молодь доложать всіх старань, щоби вшанувати 120-літний ювилей уродин Маркіяна Шашкевича і займуться ревно організацією Шашкевичівського Інституту.

По ближчі інформації звертатися до д-ра Теодора Ваня в Золочеві, голови організаційного комітету і голови Товариства ім. М. Шашкевича в Золочеві.

Організаційний Комітет.

З судової салі.

Б. Кравців і 13 тов. перед львівським судом.

Розправа ця, перервана ще в суботу з причини занедужання на судовій салі обв. Козакевичівної, не продовжувалася й у вівторок. Перешкодою цим разом була відсутність у суді одного із суддів присяглих.

—o—

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

ЯКІВ МИКОЛАЄВИЧ,

вислужений учитель держ. семинарії в Тернополі, помер дня 3. листопада ц. р. проживши 66 літ. В Покійним зійшов у могилу першорядний учитель-педагоґ та громадянин, що все життя присвятив праці над культурним та просвітним піднесенням галицького Поділля. Рідна Школа, Взаїмна Учит. Поміч та всякі економічні українські установи Тернополя були свідком його безінтересовної, тихої праці. В молодших літах поміщував чимало наукових і педагогічних праць у річниках „Учителя" та видав цінну монографію камінецького повіту, звідки був родом. Після українсько-польської війни пересидів кілька місяців у Стшалковій (біля Познаня). — В. Й. П.!

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ.

АЛЬМАНАХ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ У КРАКОВІ. Накладом Т-ва „Українська Студентська Громада у Кракові" 1931 р. Ст. 88.

ЖУРНАЛИ.

ЛІТЕРАТУРНО- НАУК. ВІСТНИК. Річник XXX. Т. CVII. Книжка XI. Листопад 1931 р. Зміст: О. Ольжич: З циклю „Кремінь". Оксана Печеніг: Осінь. Андрій Крижанівський: Пісня про смерть. Улас Самчук: Кулак. О. М.: Царю небесний. Уляна Кравченко: Senecio nemorensis. Пер Домінік: Бандитська історія. Симон Петлюра: Листи до Дм. Донцова. Евген Маланюк: Петербург, як літературно-історична тема. Володимир Бірчак: Дрогобицька Епопея. Ів. Гончаренко: Літературні пелюстки. Д. Д.: Принагідно. Михайло Галущинський: А. Лагутенко: Українське мистецтво в Парижі. М. Л.: З пресової фільми. Бібліографія. Нові книжки.

„ЛІТОПИС ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ", ілюстрований журнал історії та побуту. III. річник Ч. 11. Листопад 1931. Зміст: Листопад — місяць „Червоної Калини". Отаман УСС. Михайло Галущинський. Мильний здогад. Зовнішне положення обєднаних українських армій у „чотирокутнику смерти". На „Ковбасі". Сторінка з історії визвольної боротьби. Український Военний Цвинтар у Чорткові. Бій II. бригади УГА під Черчем. Окремий Стрілецький Запорожський Курінь. Рецензії та замітки. Бібліографія.

НОВА ХАТА. журнал для плекання домашної культури. Р. VII Ч. 11. Львів, листопад 1931.

ДЗВІНОЧОК, часопис для українських дітей. Ч. 1. Листопад 1931. Ціна 20 сот.

НОВІ ШЛЯХИ. Р. II. Листопад 1931.

НАШ ПРИЯТЕЛЬ, 9. IX. Ч. 3. Львів, листопад 1931.

СВІТ ДИТИНИ. Ч. 1. Листопад 1931.

ЗИЗ. Ч. 14. Р. VIII. 1. XI. 1931.

Серед загальної мелянхолії, безнадійної як запротестовані векслі банкротів, журнал сатири „Зиз" має всміхнене обличча. Можна щиро подивляти його редактора, що без зусилля находить вічно нове джерело гумору в нашім ріднім середовищі, небагатім на свіжі теми. Карикатури першорядні. Можна би хіба зробити закид, що деякі підписи під ними зрозумілі тільки для львівських громадян. Якби до „Зиза" приходила так хутко передплата як хутко розходяться від нього дотепи, то він певно почав би виходити щоденно. м. р.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло" Львів, Ринок 10